

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
“ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Факультет „Економіка та управління”
Кафедра „Суспільні науки”

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Декан факультету

_____ Л. П. Вовк
“ _____ ” _____ 2013 р.

Рекомендовано

навчально-методичною комісією

факультету „Економіка та управління”,

протокол засідання № _____
від “ _____ ” _____ 2013 р.

Голова комісії

_____ Д.В. Ніколаєнко

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін

«Етика - естетика»

галузь знань 0305 – «Економіка та підприємництво»

напрям підготовки 6.030502 – «Економічна кібернетика»

Курс – I, семестр 1

Рекомендовано кафедрою „Суспільні науки”,
протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2013 р.

Зав.кафедрою

К.е.н., доц.

О. В. Чубучна

Програму склала

К.І.Н. ДОЦ.

“ _____ ” _____ 2013 р.

І. В. Гречко

Рекомендовано навчально-методичною комісією спеціальності «Менеджмент організації» протокол засідання № _____ від « _____ » 2012 р.

Голова комісії: к.е.н., доц.

В. Л. Ніколаєнко

Горлівка 2013 р.

1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

1.1 Загальні положення

Робоча програма складена згідно з типовою програмою дисципліни „Етика - естетика” за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика” та вимог Наказу Міністерства освіти України, молоді та спорту № 161 від 02.06.1993р. ”, відповідає стандартам Міністерства освіти і науки України, молоді та спорту (2002 р.) підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика ”, вимог наказу Міністерства освіти України, молоді та спорту № 161 від 02.06.1993 р. і навчальному плану за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика ”.

„Етика - естетика” є однією з професійно орієнтованих дисциплін і починає фундаментальну підготовку бакалаврів за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика”. Також „Етика - естетика” є обов’язковою дисципліною у програмах усіх вищих навчальних закладів нашої країни.

„ Етика - естетика ” – найважливіша складова духовної культури людства. Місце цієї науки в навчальному процесі зумовлене її активною участю у формуванні творчого потенціалу, гуманістичної культури майбутнього економіста, уміння застосовувати свої знання для рішення життєвих, соціальних, професійних проблем тощо.

Вивчення дисципліни важливе для встановлення в суспільстві гуманістичних толерантних ідей та цінностей сучасного світу і гармонізації міжлюдських відносин. Засвоєння теоретичних положень підказує напрямки пошуку шляхів збереження цивілізації, сенсу існування людини та суспільства в цілому.

Майбутнім спеціалістам необхідно отримати цілісне уявлення про особливості естетичних та етичних знань, про ті процеси, котрі відбуваються в сучасній Україні та світі, навчитися основних теоретичних положень сучасної філософії та їх практичного використання. Також знання з етики та естетики формують у студентів культуру мислення, навички і вміння практичного використання отриманих знань в ситуаціях науково-технічного прогресу, в економічній практиці та суспільному житті.

Значення естетики в підготовці сучасних фахівців пояснюється її місцем в системі людських знань. Згідно з класифікаціями наук, етика та естетика посідають чільне місце серед гуманітарних дисциплін. Вони розкривають місце людини в соціальній групі, суспільстві, сприяють пошукові сенсу своєї життєдіяльності в повсякденному та професійному житті.

Молоді спеціалісти повинні вміти використовувати знання етики та естетики при рішенні практичних завдань професійної діяльності. Тому знання дисципліни необхідне для успішної діяльності сучасного фахівця-бакалавра за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика”.

Дисципліна складається з таких розділів:

1. Предмет етики та предмет естетики.
2. Головні категорії етики-естетики
3. Основні етапи розвитку етичної і естетичної думки.
4. Естетика мистецтва Філософія цивілізації.

1.2 Мета викладання дисципліни

Формування естетичної культури мислення, пізнання навколишнього світу та себе як особистості. Пояснення студентам поняття прекрасного і навчання їх баченню прекрасного навколо себе. Розкриття поняття моралі і прищеплення студентам моральної якості сучасної молоді людини.

1.3 Задачі вивчення дисципліни і основні вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

- викласти загальні засади естетики і етики як філософських дисциплін, визначити передумови їх виникнення та логіку їх розвитку за всю історію їх існування.
- Розкрити особливості етики і естетики як науки, їх місце в системі суспільних наук, основні етапи історичного розвитку естетичної та етичної думки.
- Розтлумачити основні поняття та категорії етики та естетики.
- Розкрити основні положення філософії мистецтва і закономірності художнього, творчого процесу.
-
- Сформувати навички творчого мислення, вміння доводити та відстоювати свою думку;
- сприяти формуванню світоглядних, духовно-моральних цінностей, гуманізації особистості.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- особливості етики і естетики як науки. Їх місце в системі суспільних наук, основні етапи історичного розвитку етичної та естетичної думки;
- основні філософські категорії етики та естетики, а також загальнонаукові методи;
- основні положення філософії мистецтва і закономірності художнього, творчого процесу;
- основні течії та напрями в історії етичної та естетичної думки;

- розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку художніх явищ в суспільстві, осмислювати сучасні морально - етичні проблеми XX - XXI-го століть.

Вміти:

- практично використовувати основні філософські поняття з етики та естетики, змістовно аналізувати основні напрями та течії естетичної та етичної думки;
- з наукової точки зору виявляти критерії «прекрасного» і «потворного», застосовувати естетичний підхід до навколишнього світу, виробляти в собі естетичний смак, особливо до предметів мистецтва;
- застосовувати набутті знання у професійній та соціальній діяльності;
- самостійно оцінювати та узагальнювати опрацьований матеріал, застосовувати моральні принципи і норми у спілкуванні.

1.4 Перелік дисциплін, необхідних для вивчення даної дисципліни:

- історія;
- філософія;
- культурологія.

1.5 Місце дисципліни в професійній підготовці спеціаліста

„Етика - естетика” відноситься до циклу соціально-гуманітарної підготовки вищого навчального закладу і є теоретично-світоглядною та методологічною базою при підготовці бакалаврів за напрямом підготовки 6.030502 – „Економічна кібернетика”.

2. РОЗКЛАД НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

Розподіл навчальних годин дисципліни „Етика - естетика” за основними видами навчальних занять наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Розклад навчальних годин дисципліни „Етика - естетика”

Види навчальних занять	Всього		Семестр
	Годин	Кредитів (ECTS)	
			3
Загальний обсяг дисципліни	56	(1,5)	56
- теоретична частина	56		56
1. Аудиторні заняття	34		34
1.1. Лекції	17		17
1.2. Семінарські заняття	17		17
2. Самостійна робота	74		74
2.1. опрацювання лекцій занять	8,5		8,5
2.2. опрацювання семінарських занять	8,5		8,5
2.3. самостійне опрацювання окремих розділів навчальної програми, що не викладаються на лекціях.	47		47
Поточний (модульний) контроль: - МРК 1	10		10
2. Інтерактивні заняття (семінари)	2		2

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

3.1 Лекційні заняття

Тема і зміст лекцій дисципліни “Етика - естетика ” наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Теми і зміст лекцій

Номер теми	Назва теми та її зміст	Обсяг лекцій, ак. годин	Обсяг самостійної роботи, ак. годин
1	2	3	4
1	<p>Модуль</p> <p><i>Етика і естетика як гуманітарні науки і проблема їх термінологічного забезпечення.</i></p> <p>Етос і мораль. Етика як філософська наука. Завдання науки етики. Поняття «естетика». Становлення перших естетичних уявлень. Предмет естетики. Естетика як самостійна наука. Естетика в структурі між предметних зв'язків.</p>	2	1
2	<p><i>Історія розвитку естетичної і етичної думки і становлення естетики і етики як самостійної науки. Антична естетика і етика.</i></p> <p>Історичні передумови формування естетичної свідомості у людей. Міфологія як історична передумова. Феномен античного міфа. Естетика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму. Етика Аристотеля.</p>	2	1
3	<p><i>Гуманістичні ідеї Ренесансу та питання гармонії і пропорції. Естетика відродження.</i></p> <p>Естетика Візантії і західноєвропейського Середньовіччя. Ідеал естетики Середньовіччя. Епоха Відродження.(Ренесансу) і естетика раннього гуманізму (Петрарка, Боккаччо). Естетика Високого Відродження та питання гармонії і «божественної пропорції» в творах Леонардо да Вінчі. Естетика Пізнього Відродження (Шекспір, Сервантес).</p>	2	1

4	<i>Естетика Нового Часу. Німецька класична естетика XIX ст.</i> Естетика епохи Просвітництва (Вольтер, Дідро, А. Баумгартен). Німецька класична естетика (кінець XVIII - початок XIXст.). І. Кант, Гьоте, Шиллер, Г.Гегель. Естетичні проблеми в творах К. Маркса і Ф. Енгельса. Західноєвропейська естетика другої половини XIX століття. А. Шопенгауер, Р. Вагнер, Ф. Ніцше, 0. Конт, Г. Спенсер.	4	1
5	<i>Головні тенденції розвитку естетичної думки у XX столітті.</i> Модернізм і постмодернізм як художня система XX століття. Характерні риси модернізму і постмодернізму. Авангардизм і його художні школи.	2	1
6	<i>Основні категорії естетики та етики: їх зворотній зв'язок та взаємодія.</i> «Естетичне», як універсальна категорія. Проблема прекрасного в естетиці. Прекрасне і потворне, їх взаємозв'язок. Категорії «піднесене» - «низьке». Категорії «трагічне» і «комічне». Основні категорії етики: добро і зло, долг, совість, достоїнство.	2	1
7	<i>Естетика мистецтва, його види та функції.</i> Поняття мистецтва. Художній образ, його природа і сутність. Основні закономірності художнього творчого процесу. Класифікація видів мистецтв.	3	1,5
	Всього	17	7,5

3.2.Семінарські заняття

Таблиця 3.2 -Теми і зміст семінарських занять

Номер п/п	Назва теми та її зміст	Обсяг лекцій, ак. годин	Обсяг самостійної роботи, ак. годин
1	2	3	4
1	<p>Модуль</p> <p><i>Антична естетика и этическая мысль</i></p> <p>Древнегреческая мифология как историческая предпосылка формирования эстетических воззрений (миф о божественном Аполлоне и прекрасных музах).</p> <p>Греческая классическая философия и возникновение первых эстетических теорий: учение пифагорийцев о числовой гармонии; Сократ о прекрасном и гармоничном; вопросы эстетики в философском наследии Платона; эстетическая теория Аристотеля.</p> <p>Аристотель об этике.</p>	2	1
2	<p><i>Гуманистические идеи Ренессанса и вопросы гармонии в эстетических взглядах мастеров эпохи Возрождения.</i></p> <p>Эстетика средневековой Европы и ее идеалы: Византийская эстетика; эстетика позднесредневекового периода (романский и готический стили).</p> <p>Эстетика раннего гуманизма (Петрарка, Боккаччо).</p> <p>Эстетика Высокого Возрождения (Леонардо да Винчи, Франсуа Рабле, Эразм Роттердамский).</p> <p>Позднее Возрождение в Венеции и кризис гуманизма (маньеризм).</p>	2	1
3	<p><i>Эстетика эпохи Просвещения и начала XIX века. Эстетика барокко, классицизма и романтизма</i></p> <p>Барокко и классицизм - две основны́е Эстетические системы в литературе и искусстве ХУП-ХУШ вв.</p>	4	1

	<p>Романтизм - ведущее художественное направление в европейской, русской и украинской культуре первой половине XIX в. Романтизм в литературе; романтизм в изобразительном искусстве; музыкальный романтизм.</p>		
4	<p><i>Проведение семинарского занятия в Художественном музее</i></p> <p>Реализм как ведущее направление в европейской, русской и украинской культуре второй половине XIX в. (литература и искусство).</p> <p>Позитивизм как теоретическая основа натурализма в европейском искусстве XIX в.</p> <p>Импрессионизм и его стилистические признаки.</p> <p>Символизм как европейский интегральный стиль культуры конца XIX - начала XX века.</p>	4	2
5	<p><i>Этика общения или как себя вести в разных обстоятельствах.</i></p> <p>Общение как основа человеческой моральности.. Парадигма общения в современной культуре. Открытость и замкнутость, монологичность и диалогичность человеческой личности.</p> <p>Разнообразие предпосылок и измерений человеческого общения : моральный аспект. Толерантность. Уважение Сочувствие . Милосердие. Любовь. Культура общения и этикет.</p>	5	2,5
1 Всего		17	7,5

3.3 Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів складається з самостійної проробки лекційного матеріалу при підготовці до семінарських занять, лекцій, роботи з учбовою, методичною та періодичною літературою, а також написання доповіді.

Доповідь дає змогу студентам більш широко ознайомитися з окремими проблемами курсу, зокрема з тими, які через брак часу були лише побіжно розглянуті на лекційних та семінарських заняттях.

3.3.1 Теми доповідей

1. Главный художественный принцип и эстетический идеал Античности.
2. Архитектура Древней Греции и Древнего Рима.
3. Европейская архитектура XVII-XVIII вв. (барокко, классицизм, рококо)
4. Архитектура Петербурга.
5. Архитектура Москвы.
6. Архитектура Киева.
7. Живопись эпохи Возрождения. (Титаньи Возрождения)
8. Гениальный фламандский живописец Питер Пауль Рубенс.
9. Гениальный голландский художник Рембрандт Харменс Ван Рейн.
10. Русская живопись первой половины XIX в..
11. Уникальный поэт морской стихии И. К. Айвазовский.
12. Русские художники-передвижники и их деятельность в интересах народа.
13. Модернизм в изобразительном искусстве XX в.
14. Античная скульптура.
15. Микеланджело Буонарроти - гениальный Мастер эпохи Возрождения.
16. Италия - родина оперы и оперной музыки.
17. Иоганн Себастьян Бах - основоположник светской классической музыки.
18. Композиторы Венской классической школы Вольфганг Амадей Моцарт и Людвиг ван Бетховен.
19. Романтизм в европейской музыке XIX века. Композиторы-романтики (Ф. Шуберт, Р. Шуман, Ф. Шопен, Н. Паганини, Ф. Лист).
20. Становление русской классической музыки. М.И. Глинка.
21. Выдающиеся русские композиторы XIX века - П.И. Чайковский, М.П. Мусоргский, Н.А. Римский-Корсаков.
22. Основоположник украинской классической музыки Н.В. Лысенко.
23. Душой исполненный полет (о выдающейся балерине XX в. - Галине Улановой).
24. Становление русского профессионального театра (русский театр XIX - нач. XX вв.).

25. Становление українського професіонального театру (український театр ХІХ - нач. ХХ вв.).
26. «Солнце русской поэзии закаталось...» (Дуэль и смерть А.С. Пушкина).
27. «А он мятежный просит бури...» (Жизнь, творчество и трагическая гибель М. Ю. Лермонтова).
28. Он быш крепостным, а стал гигантом в украинской и мировой культуре. (Обстоятельства выкупа Т.Г. Шевченко из крепостной неволи).
29. Вона підняла «на гору круту, крем'яную» і досягла вершин людського духа. (Геніальна українська поетеса Л. Українка і її стальне ніжно-трепетне слово).
30. «Я син народу, що вгору йде, хоч був запертий в льох » (Унікальний подвиг Івана Франка у світовій літературі).
Михайло Коцюбинський як геніальний майстер психологізму та імпресіоністичного стилю в українській літературі
31. Людина з сонячним кларнетом: рання творчість Павла Тичини як поета-символіста.
32. Патріотична і любовна лірика в творах Володимира Сосюри.

4. ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1 Види контролю

Основні контрольні заходи:

- вхідний (нульовий) контроль;
- поточний контроль:
 - o МРК 1;
- підсумковий (семестровий) контроль – залік;
- контроль знань з вивченої дисципліни.

4.2 Перелік запитань до вхідного контролю

1. Что по вашему мнению есть красота?
2. Как вы понимаете прекрасное?
3. Какие боги и связанные с ними мифологические сюжеты олицетворяли у древних греков понятие прекрасного?
4. Охарактеризуйте главный художественный принцип и эстетический идеал древних греков.
5. Какие эстетические идеалы Античности возрождались в эпоху Ренессанса?
6. Сравните эстетические идеалы Античности и Средневековья. Сделайте ВЫВОДЫ.
7. Почему, на ваш взгляд, современному образованному человеку не обходимо знать античную культуру?
8. Какие на ваш взгляд функции выполняет искусство?
9. Проанализируйте главные культурологические проблемы современности.
10. Какие вы знаете виды искусства. Занимаетесь ли вы каким-либо из них?
11. Считаете ли вы необходимым заниматься эстетическим воспитанием подрастающего поколения на современном этапе?
12. Какой смысл вкладываете вы в понятие «этика поведения»?
13. Каков на ваш взгляд уровень морали в современном обществе, особенно в молодежной среде? Как вы понимаете «добро», «зло»?
14. Как вы понимаете «долг», «совесть»?
16. Считаете ли вы необходимым введение спецкурса «Этика общения современного молодого человека»?
17. Видите ли вы обратную сторону научнотехнического прогресса, его духовную составляющую?
18. Каков на ваш взгляд, уровень духовности в современном обществе?

19. Как вы думаете, влияет ли научнотехнический прогресс на уровень духовности в современном обществе и если влияет то каким образом?

20. Как вы понимаете понятия «высокая» и «массовая» культура? Растолкуйте.

4.3 Перелік запитань до поточного контролю

4.3.1 Перелік типових завдань до модульно-рейтингового контролю знань студентів

1. Термин «эстетика». Предмет и задачи эстетики как науки.
2. Понятие «этика», «мораль», «нравственность». Предмет этики и ее место в структуре философского знания.
3. Греческая классическая философия и возникновение первых эстетических теорий (учение пифагорейцев, эстетические проблемы в философском наследии Сократа, Платона, Аристотеля).
4. Этика Аристотеля.
5. Европейская средневековая эстетика.
6. Гуманистические идеи Ренессанса и вопросы гармонии и «божественной пропорции» в эстетических взглядах мастеров эпохи Возрождения.
7. Эстетика Просвещения (Ф. Вольтер, Д. Дидро, А. Баумgarten).
8. Барокко и классицизм как две основные эстетические системы в европейском искусстве XVII в. Барокко и классицизм в русском и украинском искусстве XVIII в.
9. Немецкая классическая эстетика (И. Кант, Ф. Шиллер, Г. Гегель).
10. Проблемы эстетики в трудах К. Маркса и Ф. Энгельса.
11. Романтизм - ведущее художественное направление в европейской, русской и украинской культуре первой половине XIX в.
12. Западноевропейская эстетика второй половины XIX века (А. Шопенгауэр, Р. Вагнер, Ф. Ницше, О. Конт, Г. Спенсер).
13. Философский позитивизм О. Конта, Г. Спенсера как теоретическая основа натурализма в европейском искусстве XIX в.
14. Реализм как ведущее художественное направление и метод в европейской, русской и украинской культуре второй половины XIX в.
15. Импрессионизм и его стилистические признаки.
16. Символизм как европейский интегральный стиль культуры конца XIX века начала XX века.
17. Основные тенденции развития эстетической мысли XX века (модернизм и постмодернизм).
18. Немарксистские эстетические направления и школы XX века (фрейдизм, авангардизм и его школы).
19. Основные категории эстетики, их обратная связь и взаимозависимость («эстетическое», «прекрасное - уродливое», «возвышенное - низменное»,

- «трагическое - комическое»).
20. Основные категории этики, их обратная связь и взаимозависимость (добро - зло, долг, совесть, достоинство).
 21. Эстетическое сознание, его сущность и структура (эстетическое чувство, эстетический вкус, эстетический идеал).
 22. Эстетика искусства, искусство как специфическая форма отражения действительности.
 23. Художественный образ и его воплощение в искусстве.
 24. Искусство, его виды и функции.
 25. Современные проблемы эстетического воспитания.
 26. Этика общения современного молодого человека или как правильно себя вести в разных обстоятельствах.
 27. Этика делового общения современного молодого человека.
 28. Основные культурологические проблемы современности.
 29. Основные эстетические проблемы современности.
 30. Термин «эстетика». Предмет и задачи эстетики как науки.
 31. Понятие «этика», «мораль», «нравственность». Предмет этики и ее место в структуре философского знания.
 32. Греческая классическая философия и возникновение первых эстетических теорий (учение пифагорейцев, эстетические проблемы в философском наследии Сократа, Платона, Аристотеля).
 33. Этика Аристотеля.
 34. Европейская средневековая эстетика.
 35. Гуманистические идеи Ренессанса и вопросы гармонии и «божественной пропорции» в эстетических взглядах мастеров эпохи Возрождения.
 36. Эстетика Просвещения (Ф. Вольтер, Д. Дидро, А. Баумгартен).
 37. Барокко и классицизм как две основные эстетические системы в европейском искусстве XVII в.
 38. Барокко и классицизм в русском и украинском искусстве XVIII в.
 39. Немецкая классическая эстетика (И. Кант, Ф. Шиллер, Г. Гегель).
 40. Проблемы эстетики в трудах К. Маркса и Ф. Энгельса.
 41. Романтизм - ведущее художественное направление в европейской культуре первой половины XIX в.
 42. Романтизм –ведущее художественное направление в русской и украинской культуре первой трети 19 века.
 43. Западноевропейская эстетика второй половине XIX века (А. Шопенгауэр, Р. Вагнер, Ф. Ницше, О. Конт, Г. Спенсер).
 44. Философский позитивизм О. Конта, Г. Спенсера как теоретическая основа натурализма в европейском искусстве XIX в.
 45. Реализм как ведущее художественное направление и метод в европейской культуре второй половины XIX в.
 46. Реализм как ведущее художественное направление и метод в русской культуре второй половины 19 века.

47. Реализм как ведущее художественное направление и метод в украинской культуре второй половины 19 века.
48. Импрессионизм и его стилистические признаки.
49. Модернизм как одно из направлений в художественной культуре XX века, его стилистические признаки.
50. Авангардизм в современном искусстве и его разновидности. Ваше отношение к этому направлению
- 51 Символизм как европейский интегральный стиль культуры конца XIX века начала XX века.
- 52 Основные тенденции развития эстетической мысли XX века (модернизм и постмодернизм).
- 53 Немарксистские эстетические направления и школы XX века (фрейдизм, авангардизм и его школы).
- 54 Основные категории эстетики, их обратная связь и взаимозависимость («эстетическое», «прекрасное - уродливое», «возвышенное - низменное», «трагическое - комическое»).
55. Основные категории этики, их обратная связь и взаимозависимость (добро - зло, долг, совесть, достоинство).
- 56 Эстетическое сознание, его сущность и структура (эстетическое чувство, эстетический вкус, эстетический идеал).
- 57 Эстетика искусства, его виды и функции
- 58 Современные проблемы эстетического воспитания.
- 59 Этика общения современного молодого человека или как правильно себя вести в разных обстоятельствах.
- 60 Основные эстетические проблемы современности.

4.4 Перелік запитань до заліку До семестрового контролю (заліку) винесені питання I модульно-рейтингового контролю знань студентів.

5. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

5.1 Основна та додаткова література

1. *Бореев Ю. Б.* Эстетика. — М.: Политиздат, 1988.
2. *Гусейнов А. А., Апресян Р. Г.* Этика: Учебник. — М: Гардарики, 1998.
3. Эстетика / За ред. Л. Левчук. — К.: Вища шк., 2000.
4. Эстетика: Навч. посіб. / За ред В. О. Лозового. — К.: Інтер, 2003.
5. Этика: Навч. посіб. / За ред В. О. Лозового. — К.: Інтер, 2003.
6. *Кривицун О. А.* Эстетика. — М.: Аспект Пресс, 1998.
7. *Малахов В. А.* Этика: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2001.
8. Этика: Учебник / Под общ. ред. А.А. Гусейнова, Е.Л. Дубко. — М.: Гардарики, 2000.
9. *Яковлев Е.* Эстетика. — М.: Гардарики, 1998.

Додаткова

1. *Августин Аврелий.* Исповедь. — М., 1997.
2. *Аристотель.* Сочинения: В 4 т. — М., 1977—1983.
3. *БорзМ. А.* Эпохи и идеи. Становление историзма. — М., 1987.
4. *Боткин Л. М.* Итальянское Возрождение: Проблемы и люди. — М., 1995.
5. *Бердяев Н. А.* Смысл истории. — М., 1990.
6. *Бердяев Н. А.* Философия свободы. Смысл творчества. — М., 1989.
7. Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового Завета канонические. — Мн., 1993.
8. *ВалериП.* Об искусстве. — М., 1993..
9. *Вебер М.* Протестантська етика і дух кашталізму. — К., 1994.
10. *Гайденко П П* Трагедия эстетизма. — М, 1970.